

Manuál pro učitele

New Czech Step by Step a
Tschechisch Schritt für Schritt

Lekce 6

Zobrazit všechna schémata z lekce 6

Tato lekce je věnována výuce minulého času. Studenti se nejdřív zaměří na formy *byl, byla, byli*, a pak teprve přidají první a druhou osobu sg. a pl., např. *byl/byla jsem, byl/byla jsi* atd. Je to proto, že *jsem, jsi* atd. jsou nepřizvučná ekliptika, která se v češtině shromažďují ve druhé pozici ve větě. Procvičení minulého času bychom se měli věnovat opravdu důkladně. Nezapomínejme, že prioritou ve výuce češtiny není znalost pádových koncovek, na niž se často klade přehnaný důraz, ale především znalost sloves včetně jejich konjugace ve všech časech.

str. 64:

Při výkladu minulého času lze postupovat takto: Učitel vysvětlí studentům, že minulý čas se tvoří pomocí tzv.

"el-formy", tj. minulého přičestí, které musí respektovat rod (např. *dělal, dělala...*). Pak rozdělí tabuli /papír na dvě poloviny svislou čarou. Vyzve studenty, aby mu diktovali infinitivy sloves, která znají. Učitel je zapisuje do dvou skupin a dělí je na "lehká" slovesa, tj. pravidelná (*dělat, pracovat, studovat, hledat, čekat* atd.) a "těžká", tj. nepravidelná (*byť, mít, chtít, spát, jít, jíst, pít*). Potom tvoří společně se studenty I-formy, tj. minulá přičestí (*dělal, pracoval, ...*). Studenti sami vidí, že u lehkých sloves to jde snadno, ale u těžkých jsou změny ve kmeni. Pak se učitel zeptá: *Co je typické pro "těžká", nepravidelná slovesa? Existuje nějaký signál, jak je můžu identifikovat?* a nechá studenty hádat, jestli existuje nějaké vodítko, podle kterého můžeme nepravidelná slovesa odlišit a zapamatovat si. Studenti většinou správně

uhádnou, že k nepravidelným tvarům se změnou ve kmeni patří hlavně slovesa "krátká", tj. monosylabická (jednoslabičná). Tím si sami odvodí pravidlo. Takto získaný poznatek je pro studenty mnohem cennější, než když jim ho sebedůrazněji sdělí učitel.

str. 65 a 66 :

Pozor! Tyto strany mají za cíl procvičit pouze tzv. "el-formy" (minulá přičestí končící na *-l, -la, -lo, -li*) a upozornit studenty na shodu rodu ve větě. Ostatní osoby (*byl jsem, byl jsi*) se procvičují až na dalších stranách této kapitoly. Proto zde ještě studenti nemají mluvit o sobě! Nezdáváme jim otázky typu: *Karel IV se narodil v roce 1316. A kdy jste se narodil vy?* Důvodem je pravidlo druhé pozice, které studenti ještě neznají a které si klade značné nároky na vysvětlení a výuku (viz dále).

Aktivita 1: Studenti dostanou za úkol napsat text o nějakém slavném člověku.

Aktivita 2: Procvičení el-formy v souvislosti s rodem. Paměťový test. Učitel si z časopisů vystřihá fotografie slavných lidí (asi deset až patnáct). Nalepí je všechny na jeden velký papír. Pak je na několik vteřin ukáže studentům a zeptá se: *Kdo tam byl?* Studenti odpovídají: *Byl tam Tom Cruise. Byla tam Julia Roberts.* POZOR: Aby hra skutečně směřovala k procvičení shody rodu ve větě, je třeba trvat na tom, aby studenti skutečně říkali *byl tam, byla tam* (lze to předem napsat na papír/tabuli). Pokud studenti pouze vykřikují jména, aktivita je k ničemu. Pokud si vše studenti nezapamatují hned napoprvé, ukážeme obrázek opakovaně, dokud ho detailně nepopíší.

Varianta 1: Pro tuto aktivitu lze použít i jinou sl. zásobu, např. jednoduchý obrázek krajiny (sl. zásoba lekce 4), otevřené ledničky (sl. zásoba lekce 1) apod.

Varianta 2: Učitel má obrázek, na kterém je několik věcí. Studenti nejdříve tento obrázek popíší. (*To je velká červená kniha. Dole je malé modré auto...*). Pak učitel dá obrázek pryč a studenti musí říkat, co bylo na obrázku, co si pamatují (*Byla tam červená kniha. Bylo tam malé modré auto...*). Mohou o tom také diskutovat (*Byla ta kniha malá nebo velká? Byla nahoře?*) nebo říct, co tam nebylo (*Nebyla tam modrá kočka...*).

(Aktivita Jany Harperové)

Aktivita 3: Pexeso. Procvičení el-formy. [Schéma S6A](#). Lze vybrat i menší počet sloves (zejména nepravidelná).

Student, který na dané sloveso v minulém čase navíc vytvoří větu, má o jeden bod víc. (Aktivita Lucie Bartošové.)

str. 66 /cv. 4 a 5:

Kvíz o Karlu IV. je možné udělat před čtením textu – a je to dokonce mnohem zábavnější. Studenti odpovědi nejdřív hádají a pak v textu hledají správné odpovědi. (Aktivita Pavly Hanzlové.)

Aktivita 1: Doplnění textu o Karlu IV. [Schéma S6B](#).

Varianta: Lze psát i bez tabulky jako "memory test", test paměti. V tomto

případě studenti doplňují to, co si pamatují z předchozího poslechu a četby.

Aktivita 2: Co si studenti pamatují z kvízu o Karlu IV? [Schéma S6C](#).

Aktivita 3: Studenti sami sestaví podobný kvíz o nějaké známé osobnosti pro ostatní. Pokud to dělají v hodině, učitel jim k tomu pustí hudbu, vyzve je k samostatnému používání slovníku, radí jim a podobně.

Aktivita 4: *Slavné osobnosti*. [Schéma S6I](#). Učitel připevní studentům na záda jména slavných osobností (*John Lennon, princezna Diana* atd). Každý student dostane dotazník (*co jsem dělal...* atd). Chodí po třídě a snaží se vyptat ostatních, kdo jsou. Sdělené údaje si mohou zapisovat.

Aktivita 5: *Slavné osobnosti*. Učitel řekne studentům, že je známá česká osobnost, která žila v minulosti. Studenti musí klást otázky a učitel odpovídá pouze ano / ne (*Byl jste muž nebo žena? Byl jste spisovatel?*). Studenti pak sami mohou představovat nějakou osobnost z jejich země. Z českých osobností se mi osvědčil A. Mucha a A. Dvořák. Před touto aktivitou je dobré projít slovní zásobu, kterou studenti budou potřebovat (*žil, umřel, malíř, spisovatel...*). Mí studenti v této fázi již znají kompletní minulý čas, protože téma o slavných lidech probírám až na konci lekce.

(Aktivita Jany Harperové)

str. 67 a 68:

Teprve na těchto stranách začnou studenti používat ostatní osoby konjugace (*byl/byla jsem, byl/byla jsi...*). Ty jsou totiž úzce svázány s tzv. druhou pozicí enklitik (viz také str. 229). Učitel by měl na druhou pozici studenty od začátku upozorňovat a trvat na tom, aby studenti používali toto pravidlo správně (a neříkali například *včera byl jsem*, ale *včera jsem byl*). Pravidlo druhé pozice je pro češtinu velmi důležité, a to především pro správné porozumění. Více o tom viz článek L. H. [Syndrom Kalininského prospektu](#).

Poznámka 1: Když studenti mluví o minulosti, často chtějí použít výrazy s prepozicí *před*, např. *Před pěti lety jsem byl...*. K tomu jim poslouží první stránka Czech Grammar in a Nutshell, kde najdou nejčastější časové výrazy.

Poznámka 2: V této lekci studenti využívají tvary lokálu sg., které znají z lekce 4 (*v Praze, v Americe...*). Mohou se ovšem také naučit tvořit lokál sg. (kromě mužských životných substantiv) podle zjednodušených pravidel v lekci 14.

str. 68:

Otázky k článku *Typický domácí dialog I.*:

V podstatě kopírujeme otázky z textu: *Kde byl Petr včera? Co potřeboval v kanceláři?* apod.

Aktivita 1: Roleplay. Studenti hrají situace podle následujících zadání:

Matka/otec a dospívající dítě, které se vrací pozdě domů.

Manželka a manžel workoholik, který pro práci nemá čas na rodinu.

Manželka vydělává víc než manžel.

(Náměty k roleplay poskytli Vítězslav Zemánek, Pavla Hanzlová a Markéta Kostlivá.)

Aktivita 2: Procvičení otázky v minulém čase. Lze dělat po víkendu. Učitel vyzve studenty, aby na papír napsali pět (nebo co nejvíce) aktivit, které jsou typické pro víkend, jako třeba *odpočívat, uklízet, jít na procházku, spát do 10 hodin, jít do kina* atd. Pak studenti pracují v párech a ptají se jeden druhého: *Odpočíval jsi o víkendu?*

Str. 69 /cv.11:

Aktivita 1: *Kdy jste byli...* Učitel dá studentům list papíru, který je rozdělen na 10 políček. Studenti zapíší do každého políčka odpověď na jednu otázku ze cv. 11. Odpověď by měl tvořit jen časový údaj (*na jaře; minulý rok v dubnu; v roce 1996...*). Pak studenti pracují ve dvojicích a snaží se najít ke každé partnerově odpovědi otázku (*Myslím, že na jaře jsi byl naposled doma. Myslím, že jsi poprvé řídil auto v roce 1996...*). Mohou také klást další otázky (*Kam jsi letěl? Co jsi tam dělal?...*). Nakonec ještě mohou povědět, co se dozvěděli o svém partnerovi, nebo mohou porovnat své odpovědi (*Já jsem poprvé letěl v roce 1996 a Peter poprvé letěl v roce 1984...*). Před touto aktivitou je dobré zopakovat časové údaje na str.34.

(Aktivita Jany Harperové)

str. 70/cv. 14:

[Zvuková nahrávka zde](#)

Studenti v tomto cvičení najdou hodně nových slov i gramatických jevů, které ještě neznají. Jejich pochopení jim však bude napomáhat kontext.

Aktivita 1: **Schéma S6D.** Doplnění tvarů minulého času.

Aktivita 2: **Schéma S6H.** Hra na procvičení tvaru minulého času. (Vytvořila a poskytla Zdena Malá.)

str. 71/úvodní text

(*Petr je Čech...*):

1. poslech (bez textu). Studenti dostanou vytištěné **Schéma S6E**. Zaškrtávají v tabulce slova, která slyší v textu.

2. poslech (bez textu). Studenti číslují slova v tabulce, v jakém pořadí je slyší. Např. 1. Čech, 2. Češka...

3. Učitel se ptá: *Co je Petr? Co je Eva? Jaké je pivo? Jaký je jazyk? Jak mluví Eva a Petr?* Pak vyzve studenty, aby podobným způsobem napsali text o své národnosti: *Např. Pierre je Fancouz. Jeanette je Fancouzka.*

str. 72:

Aktivita 1: Studenti si mohou vybrat slavné osobnosti a sestavit pro ostatní spolužáky/pro svého učitele kvíz národností s výběrem z více možností. Např.

Napoleon byl

a) *Francouz*

b) *Rakušan*

c) *Ital*

Aktivita 2: Rychle ukážeme pohlednice z několika zemí s typickými motivy (Eiffelovka, mešita, Rudé náměstí apod.). Kdo poznal a zapamatoval si nejvíce zemí?

Aktivita 3: Můžeme použít slepou mapu. Studenti doplňují názvy zemí. Lze hrát jako soutěž na čas.

Aktivita 4: Pexeso. *Schéma S6F*. Hrajeme pexeso na hlavní města a země (*Česká republika – hlavní město je Praha*). Toto schéma lze později velmi dobře využít také k procvičení genitivu v lekcí 13 (*Praha je hlavní město České republiky*).

Aktivita 5: Učitel si připraví kartičky s názvy světadílů a kartičky s názvy zemí v češtině (cca 20 zemí), viz např. *Schéma S6G*. Dá obě sady studentům/týmům a vyzve je, aby pod každý kontinent zařadili co nejrychleji země, které se tam nacházejí. Student/tým, který je nejdřív hotový, vyhrává. Pro kontrolu musí přečíst všechny země nahlas. Za špatně zařazené země se strhávají trestné body.